

ומשנין: **אלא, לייט אביי** אפילו על מי שסומך אדרב, וכל שכן דלייט אדשמואל.

ואיבעית אימא: לעולם רק אדרב לייט, ואדשמואל לא לייט. משום שבצד הצפוני מערבי הפחית שמואל את אורכה של בבל. כי **גישרא דבי פרת**, מקום הגשר שעל נהר פרת, שהוא הגבול הצפוני מערבי לדעת שמואל, **לתתאיה** [למטה, מצפון לגבולו של רב, בתוך המדינה] **הוה קאי**, היה עומד בימי שמואל, ועתה בנו אותו יותר צפונה, ושמואל התייחס לגשר שהיה בזמנו. (54)

והאידינא הוא דליוה פרפאי. רק בזמנינו עב-א העתיקו הפרסים גשר זה, והזיזוהו מצפון ל"אקרא דתולבקני".

ובצדו התחתון של נהר פרת לא דנה הגמרא, כי הפרת הולך באלכסון, ומתחבר בתחתיתו לחידקל. אלא שדנה הגמרא עד היכן מגיעים גבולות בבל בצדה המערבי, מעבר לפרת [מלבד הנקודה הצפונית מערבית, שהתבררה לעיל].

אמר ליה אביי לרב יוסף: להאי גיכא דפרת, עד היכא?! עד היכן נמשך רוחבה של בבל, ממערב לפרת?

אמר ליה רב יוסף: מאי דעתך [למה באת לשאול על צד זה], אם אתה שואל **משום בירם** היושבת ממערב לפרת, האם מכלל יחוס בבל היא —

אכן בני בירם כשרים הם, שהרי **מייחסי דפומבדיתא, מבירם נסבי.** משפחות פומבדיתא שהיו מיוחסות [שהרי היא יושבת בין הפרת לחידקל, וודאי מבבל היא], נשאו

הפסולה שלא להתקרב אליהם, ואפילו אש אינם משאילים זה לזה, כדי שלא יתרגלו אצלם, ויבואו להתחתן זה בזה.

וסימניך, סימן זה יהיה בידך לדעת איזו היא הכשרה ואיזו הפסולה: **דפסולתא, הא דמישתעיא מישנית.** הפסולה היא זו המדברת בלשון "מישון", לפי שהיא יותר קרובה אליה. וכבר שנינו לעיל: מישון מתה [פסולה].

ועתה דנה הגמרא היכן היא הפינה הצפונית מערבית של בבל:

לעיל למעלה בפרת — עד היכא? עד היכן נמשך למעלה, בצידו העליון של נהר פרת, הגבול הצפוני של בבל?

רב אמר: עד אקרא דתולבקני.

ושמואל אמר: עד גישרא דבי פרת, הגשר שעל גבי נהר פרת. והיינו, שהיה שמואל מוסיף יותר, לצד צפון.

ורבי יוחנן אמר: עד מעברת דגיזמא.

לייט [קילל] **אביי, ואיתימא, רב יוסף** הוא שקילל את כל מי שיסמוך לענין יחוס בבל **אדרב** [על דברי רב], לפי שסברו שאין גבול בבל משוך כל כך, ואין כל התחום האמור בכלל יחוסה של בבל.

ותמהינן: וכי רק על מי שסומך **אדרב לייט אביי**; ואילו על מי שסומך **אדשמואל לא לייט?!** והלא שמואל מרחיב יותר את תחומה של בבל לצפונה.

נשים מבירים.

תיקנו חכמים ששליח המביא גט מכל הארצות לארץ ישראל, צריך לומר בעת מסירת הגט "בפני נכתב ובפני נחתם", משום שאין בני חוץ לארץ בקיאים בדין "לשמה" [שצריך לכתוב ולחתום את הגט לשם גירושי אשה זו]. ועל ידי כן הוא מעיד שנעשה הגט לשמה.

אבל בכל היא נחשבת כארץ ישראל לענין זה. והמביא גט מבבל לארץ ישראל, או מארץ ישראל לבבל, אינו צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", משום שבני בבל חכמים בבני ארץ ישראל, ויודעים שצריך הגט להכתב ולהחתם לשמה.

אמר רב פפא: כאותה מחלוקת שנחלקו רב ושמואל ורבי יוחנן בגבולות בבל לענין יוחסין, כך מחלוקת היא לענין גיטין. שגט הבא מתוך תחומי בבל האמורים – לכל אחד על פי שיטתו – אין צריך השליח לומר עליו "בפני נכתב ובפני נחתם".

ורב יוסף אמר: המחלוקת האמורה היא לענין יוחסין בלבד. אבל לענין גיטין, לדברי הכל תחומה של בבל הוא עד ארבא תניינא דגישרא [האגם השני מהגשר].

שני אגמים היו למטה מהגשר של בבל, והמרוחק יותר מהגשר הוא גבולה של בבל לענין גיטין, שעד שם היו בני המקום בקיאים בדין לשמה.

אמר רמי בר אבא: "חביל ימא" [שם מקום] הוא תכילתא [תפארתה] דבבל! כלומר, המקום המשובח ביותר בבבל לענין יוחסין.

שוניא וגוביא [שמות מקומות הנמצאים ב"חביל ימא"] הן תכילתא [תפארתה] דחביל ימא לענין יוחסין.

רבינא אמר: אף ציצורא היא מתפארתה של "חביל ימא".

תניא נמי הכי: חנן בן פנחס אומר: חביל ימא היא תכילתא דבבל; שוניא וגוביא וציצורא, הן תכילתא דחביל ימא.

אמר רב פפא: בעבר היתה חביל ימא מיוחסת. אבל האידינא כבר אינה מוחזקת בכשרות, משום דאיערבי בהו כותאי [נתערבו בהם כותים].

ומסקינן: ולא היא, אלא עדיין היא בכשרותה. ומה שיצא עליה קול פסול, היינו משום דאיתתא הוא דבעא הכותי מינייהו [שביקש כותי לשאת אשה מהם]. אבל למעשה לא יהבו ליה את מבוקשו, ולכן הוא הוציא עליהם לעז.⁽⁵⁵⁾

והוינן בה: מאי "חביל ימא"?

אמר רב פפא: זו פרת דבורסי.

החוא גברא דאמר לחו לחכמים: אנא, מן

ושלום לומר כן, שאותו צדיק יוציא עליהם לעז שלא כדין.

55. רש"י ותוס' הביאו פירוש אחר, שעל רב פפא עצמו נאמר, שרצה לישא אשה מהם ולא נתנו לו, ולכן הוציא עליהם לעז. וכתבו שחס

"שוט מישוט" ורצה שיכשירוהו משום כך, כדין משפחות בבל.

עמד רבי יצחק נפחא על רגליו ואמר: שוט מישוט בין הנהרות עומדת, הלכך הרי היא כבבל. (56)

והוינן בה: וכי משום שבין הנהרות היא עומדת, מאי הוי? ואיזו סיבה היא להכשירה?

אמר אבוי, אמר רבי המא בר עוקבא, אמר רבי יוסי בר חנינא: כל תחום בבל שבין הנהרות, הרי היא כשרה כ"גולה" לענין יוחסין. ו"גולה" היינו פומבדיתא.

והוינן בה: והיכא קיימא "שוט מישוט"?

אמר רבי יוחנן: מאיהי דקירא ולעיל [ולמעלה, לצד צפון]. ו"איהי דקירא" יושבת על נהר פרת, צפונית מכל גבולות בבל שנזכרו לעיל.

ומקשינן: והא אמר רבי יוחנן: בבל משוכה לאורך הפרת בצדה המערבי עד מעברתא דגזימא, ותו לא! והיכי קאמר דשוט מישוט מבבל היא, והלא למעלה היא מהגבול.

אמר אבוי: רצועה [לשון ארץ צרה] נפקא, יוצאת מהגבול הצפוני, ועוקפת את כל

המקומות הפסולים, ובקצה נמצאת שוט מישוט. ורצועה זו היא מכלל בבל.

אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל, אמר רב: חלזון ניהוונד [שם נהר] (57) הרי היא כשרה כגולה לענין יוחסין.

אמר להו אבוי: לא תציתו ליה [אל תצייתו לן]. ולעולם אין היא כבבל ליוחסין. ולא אמר כן רב איקא, אלא משום דיבמה היא דנפלה ליה התם, וכדי שיוכל לייבמה אמר כן.

אמר ליה רב איקא: אטו, וכי דידי שלי הוא דין זה? והלא הלכה זו משמיה דרב חננאל היא נאמרה.

אזיל שיילוח [הלכו ושאלו] לרב חננאל, האם אמר כן.

אמר להו: הכי אמר רב: חלזון ניהוונד הרי היא כגולה לענין יוחסין!

ופליגא רב על מה דאמר רבי אבא בר כהנא.

דאמר רבי אבא בר כהנא: מאי דכתיב בעשרת השבטים [מלכים ב יח יא] "ויגל מלך אשור את ישראל אשורה, וינחם בחלה וחרור נהר גוזן וערי מדי" —

משמע מרש"י, שלא פירש כלום על בין הנהרות. לפי שהוא סובר שהוא כפשוטו בין הנהרות ממש. וראה עוד במהרש"א.

57. כך פירש רש"י. ולקמן משמע שחלזון הוא שם מקום. וצריך לומר שהמקום נקרא על שם הנהר. מהגר"ח ק.

56. כתבו התוס', שאין הכוונה לחדקל ולפרת, שעל זה לא היתה שואלת הגמרא "בין הנהרות מאי הוי?", דפשיטא שבין הנהרות הללו הוא בתחום היחוס של בבל. אלא שני מקומות הן שנקראו "נהר". תוס' ד"ה בין.

וכתב המהרש"ל, שאפשר לומר אף שעומד בין הנהרות ממש, כי סוף סוף, מאחר שגבוה כל כך ומשוך לצד דרום [צפון], לא מהני. וכן

"חלח" — זו חלזון.

"חבור" — זו הדייב.

"נהר גוזן" — זו גינזק.

"ערי מדי" — זו המדן והברותיה.

ואמרי לה: "ערי מדי" — זו נהוונד והברותיה.

מאי הברותיה, מי הן הערים שהן חברותיה של נהוונד?

אמר שמואל: ברך הנקרא מושבי, וכן חוסקי, וכן רומקי.

ואמר רבי יוחנן: וכולם, כל מקומות אלו, לפסול. שכל מקום שגלו עשרת השבטים, נטמעו עובדי כוכבים בבנותיהם, ולפיכך נפגם יחוסם.⁽⁵⁸⁾

ואף למאן דאמר "עובד כוכבים הבא על בת ישראל הולד כשר", אינו כשר אלא לקהל, אבל הרי הוא פגום, ואם נקבה היא נפסלת לכהונה.

ומוכח, ש"חלזון ניהוונד" אינה כשרה כגולה ליוחסין, ודלא כרב.

ועתה מקשה הגמרא סתירה בדברי שמואל, שאמר לעיל כי "מושבי" היא מהמקומות שאליהם גלו עשרת השבטים.

קא פלקא דעתך, ד"מושבי" היינו

"מושבני". ואם כן בחזקת פסולה היא, שהרי אמר רבי יוחנן: וכולן לפסול.

ומקשינן: והאמר רבי חייה בר אבין אמר שמואל: מושבני הרי היא כשרה כ"גולה" [פומבדיתא] ליוחסין!

ומשנינן: אלא מושבי לחוד, ומושבני לחוד, שני מקומות שונים הם, זה כשר וזה פסול.

בספר דניאל [ז ה] מתואר שהוא ראה בחזיון הלילה ארבע חיות, המשולות כנגד ארבע מלכויות שמלכו בעולם ושיעבדו את עם ישראל. והחיה השניה שבמראה, היא כנגד פרס, ונאמר בה:

"ותלת עלעין בפומה בין שיניה". שלש צלעות בפיה, בין שיניה.

ומקרא זה צריך ביאור, כי מהמילה "בפומה" משמע ששלשת הצלעות היו בתוך פיה, ואילו מ"בין שיניה" משמע שהן בלטו החוצה מבין שיניה.

אמר רבי יוחנן: שלשת צלעות האלו משל הן למקומות — זו חלזון, הדייב, ונציבין. שפעמים פרס בולעתן לתוך תחומה ומושלת עליהן, ופעמים פולטתן החוצה. כי כאמור, "פומה" משמע מבפנים, ו"בין שיניה" משמע שבולטות לחוץ.

ומבאר הגמרא את תחילת הפסוק:

"וארו [והנה] חיוא [חיה] אחרי תנינא [אחרת, שניה] שהיא מיא לדב". והנה חיה

וביבמות [יז א] כתב רש"י שהם לא נזהרו, ונשאו זה אחותו, וזה בתו, ולפיכך הם ממזרים.

58. ואפילו למאן דאמר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, מ"מ נקרא פגום. רש"י.

אחרת, שניה לה, והיא דומה לדב.

תני רב יוסף: אלו פרסיים, שאובלין ושותין כרב, ומסורבלין [בעלי בשר] כרב, ומגדלין שער כרב, ואין להם מנוחה כרב, שאף כשהוא קשור, הוא סובב סביב מקומו.

רבי אמי כי הוה חזא פרסא דרכיב [כשהיה רואה פרסי רוכב], אמר: דובא נידא [דב נודד] הוא.

אמר לו רבי ללוי: הראני פרסייב. לוי היה בעל משלים, ובקש ממנו רבי שימשיל לו את הפרסיים, למה הם דומים.

אמר ליה לוי: דומים הם לחיילות של בית דוד, שהם גבורים כמותם.⁽⁵⁹⁾

אמר ליה רבי: הראני [משול לין] חברין, והם אומה הסמוכה לפרסיים, והם מושחתים וטרפנים יותר מהפרסיים.

אמר ליה לוי: דומין הם למלאכי חבלה.

אמר ליה רבי: הראני ישמעאליים.

אמר ליה לוי: דומין הם לשעירים של בית הכסא, לפי שהן מלובשים שחורים, ודומים לשדים.

אמר ליה רבי: הראני תלמידי חכמים שבבבל.

אמר ליה לוי: דומים הם למלאכי השרת, לפי שהם לבושים בגדי לבן ועטופים כמלאכי השרת, כמו שנאמר למעלה "והאיש לבוש הבדים".

כי הוה ניהא נפשיה דרבי [בעת פטירתו], נזרקה נבואה בפיו, ואמר: עיר ששמה הומניא איכא בבבל, וכולה עמונאי היא, כל יושביה הם מזרע העמונים.

עיר ושמה מסגריא איכא בבבל, כולה דממזירא היא, כל תושביה ממזרים.

עיר ושמה בירקא איכא בבבל, ושני אחים יש בה, שמחליפים נשותיהם זה לזה.

עיר ושמה בירתא דסטיא איכא בבבל, והיום סרו אנשיה מאחרי המקום [הקדוש ברוך הוא], ועל כן נקראת "סטיא", על שם שסטו וסרו מדרך הישר.

ובמה סרו — דאקפי [הוצפה] פירא [הבריכה] בכורין [בדגים] בשבתא, ואזיל וצדו בהו בשבתא, שהוצף הביכר בהרבה דגים, והלכו הם וצדו מהם בשבת.⁽⁶⁰⁾

ושמתניהו [נידה אותם] רבי אחי כרבי יאשיה, משום שחיללו שבת.

ובעקבות זאת, אישתמוד [המירו דתם] אותם אנשים.

עיר ושמה אקרא דאגמא איכא בבבל, ואדם

59. כמו שאמרו לעיל [מט ב], עשרה קבים גבורה ירדו לעולם, תשעה נטלו פרסיים. מהרש"א.

60. במסכת כתובות [קד א] מוכח שרבי לא מת בשבת, לפי שאמרו שם שהניח תפילין לפני

מותו, ובר קפרא קרע עליו. וצריך לומר, שהמעשה שחיללו שבת היה לפני כן, ועל זה נקראו "בריתא דסטיא". וכיום שנפטר רבי השתמדו, ועל זה אמר: היום סרו מאחרי המקום. רש"ש.